

SKUPINSKA OBRAVNAVA KONKRETNIH IN AKTUALNIH OBREMENTEV

Bojana Božič-Ziherl

Uvod

Ker je adolescenca obdobje nasprotij, jo enako težko preživlja mladostnik sam kakor tudi njegova okolica, v kateri živi in v kateri bo deloval kot odrasel človek.

V tem zanj težkem in napornem obdobju, ko začne sprejemati obveznosti in dolžnosti pa tudi pravice odraslih, se zgleduje po drugih v svojem okolju in jih preizkuša, kot preizkuša tudi sam sebe. Mladostnik že začenja odločati samostojno in to na način, ki zadovoljuje njega, hkrati pa so njegove odločitve že tudi v skladu z normami okolja, ki ga je že kar dobro spoznal.

Pri vsakodnevnem srečevanju z mladostniki bi lahko rekli, da so prav šolanje, izbira poklica ali sama zaposlitev najpogostejše frustrirajoči. Šolanje in delovno usposabljanje namreč potekata prav v obdobju najintenzivnejšega oblikovanja osebnosti mladega človeka. Mladostnik je tedaj sredi svojih identitetnih iskanj, oblikovanja odnosov do vrstnikov in odraslih, prestrukturiranja družinskih odnosov, razvoja spolne vloge, usmerjanja individualnih sposobnosti in širjenja interesov ter vse aktivnejšega in ustvarjalnega vključevanja v širšo družbeno skupnost. Motnje teh razvojnih področij lahko vplivajo tudi na njegov proces izobraževanja ali poklicnega usposabljanja.

Veliko vlogo in vpliv na doživljanje in sprejemanje sveta bodočega odraslega človeka ima njegova primarna družina z načinom vzgoje, ki je prešla iz strogo avtoritativno-represivne v permissivno. Pogosto se dogaja, da starši ne zmorejo doslednosti te vzgoje ali pa je njihovo znanje pomanjkljivo. Tako svojemu mladostniku otežkočajo razvoj jasne predstave o sebi. Že samo to je lahko dovolj velik vzrok za težave v normalnem zorenju mladostnika. Če se pa temu npr. priključi izključitev iz procesa šolanja, utegnejo biti posledice v njegovi osebni integriteti nepopravljive. Naenkrat izgubi pripadnost skupini ustvarjalnih vrstnikov, zniža se

mu raven samospoštovanja, poslabšani odnosi z domačimi pa lahko privedejo do razvoja in fiksiranja duševnih motenj. Interesno področje pri adolescentu ni nekaj stabilnega in trajnega. Poklicni interesi se često ustalijo šele po 17. letu starosti, čeprav jih je mladostnik že zgodaj razvijal prek procesa identifikacije s starši kot otrok.

V zgodnji adolescenci se mladostnik torej še ni sposoben dokončno odločiti glede šolske, delovne in poklicne poti. Če mu proces izobraževanja prezgodaj zoži interesna področja, je lahko njegov celotni razvoj osebnosti omejen in ogrožen. Tudi napačna izbira poklica, če je bil interes za poklic nezrel in zgrešen, lahko privede do zmanjšanja njegovih prizadevanj, do neuspehov in končne odklonilnosti. Obstaja nevarnost, da se takšna naravnost prenese še na vrsto drugih aktivnosti. Vprašanje storilnosti sprožijo in zaostrijo usodne posledice neuspeha v procesu izobraževanja in pritiski s strani staršev, ki jim je važen samo otrokov uspeh v šoli. Vse to lahko močno ogroža duševni razvoj mladega človeka.

Ob spletu teh dejavnikov prihaja veliko mladostnikov v času izbire poklica in ob sami zaposlitvi v nujno frustracijsko situacijo. Ta je med drugim tudi posledica mladostnikovih velikih pričakovanj, ki so vezana na šolo in poklic, ki si ga je izbral, oziroma na delovno okolje, v katero prihaja. Njegova velika pričakovanja so namreč prevečkrat v neskladju s poznavanjem sebe, svojih sposobnosti in stvarnih možnosti.

Skupina mladostnikov s socialnim delavcem

Socialni delavec mora poznati dinamiko razvoja mladostnika, prav tako pa mora biti sposoben, da oceni njegove probleme in možnosti na področju izobraževanja in poklicnega usmerjanja. Tako lahko te potrebe in možnosti uskladi, če pride do razkoraka med njimi. V skupinski obravnavi socialni delavec rešuje osebne in skupne probleme mladostnikov ter konkretne in aktualne probleme, kot so npr.: šolanje, izbira poklica, usposabljanje, delovno mesto in drugi. Stiske posameznikov rešujeta mladostnik in socialni delavec tudi individualno, svoje prednosti pa ima skupinska obravnava, saj le v skupini mladostnik pridobiva izkušnje, ki so bistvene v njegovem socialnem razvoju in zorenju. Skupina je za mladostnika pomenbna zato, ker v njej uri medsebojne odnose, katerih končni rezultat naj bi bilo zado-

voljujoče ustvarjalno in nekonfliktno sožitje z odraslimi.

Socialni delavec ima v skupini mladostnikov dokaj težko nalogo:

- Mladostnikom mora pojasniti, da so družbena merila takšna, kakršna so, in da jih morajo upoštevati. Kajti svet odraslih jim že zgodaj postavlja zahtevne naloge. Družbenopolitično dogajanje vedno bolj vključuje tudi mladino: zgodnje voljaške obveznosti, sodelovanje v raznih političnih dogodkih (manifestacije, množične dejavnosti, vključevanje v politične organizacije), zgodnje vključevanje mladostnika v proizvodne procese....
- Hkrati pa socialni delavec mladostnike približuje družbi in povečuje splošno strpnost do mladostnikov ne glede na njihovo svojevrstnost in občasno problematičnost.
- Tudi mladostniki imajo do družbe namreč svoje zahteve in pričakovanja, vredni so njenega zaupanja, saj le ob njej lahko postanejo koristni člani.

Mladostnik mora imeti možnost razvijati svoja hotenja, enakovredno sodelovati, ko gre zanj (izbira šole, zabave, prijateljev), imeti mora možnost za aktivno sodelovanje v vseh procesih družbe kot enakopraven član, imeti mora pravico do svojih posebnosti, kot so oblačenje, glasba in interesi.

Socialni delavec, ki dela s skupino mladostnikov, naj bi bil realen, trden, konkretne probleme naj mladostnikom prikaže tako, da bo to zanje sprejemljivo in dovolj jasno.

Pri skupinskem delu z mladostniki, ki ima za cilj urejati njihove konkretne probleme, se izkaže, da se mora socialni delavec, ki skupino vodi, spoprijeti z nekaterimi težavami, kot so npr. odpori mladostnikov do te skupine. Mladostniki med samim delom v skupini zapuščajo skupino in se ponovno vračajo vanjo. V skupini je treba te odpore razreševati, upoštevati in dinamiko skupine prilagoditi tem odporom. Lahko bi rekli, da je odnos mladostnika do te skupine enak odnosu do konkretnih obremenitev, ki jih ne more razrešiti. Na eni strani ima velika pričakovanja do socialnega delavca, od katerega pričakuje, da bo zanj in namesto njega vse uredil. To bi bilo sicer najbolj enostavno, vendar pa za mladostnika nekoristno in celo škodljivo. Tako se ne bi naučil reševati svojih problemov.

Primer reševanja konkretnih in aktualnih težav mladostnika v skupini, ki jih je imel z vpisom v šolo: Problem smo najprej opredelili. Pri tem smo ugotovili, da mladostnik sploh ne ve, na katero šolo bi se vpisal. Ve samo to, da bi rad poklic, ki ga bo veselil. Čuti pa veliko nagnjenje in smisel na risanje. Ko se je vpisoval v srednjo šolo, si je želel na oblikovalno šolo. Vsi so mu jo odsvetovali, češ, da ne bo dobil zaposlitve. Zato se je vpisal na srednjo tehnično šolo in jo končal. Seveda je kmalu ugotovil, da ga to delo ne zadovoljuje, ker se ne čuti dovolj sposobnega zanj. Službo je pustil in razmišljal o likovni akademiji, o slikarstvu. Mladostnik ni dovolj prepričan v svoje sposobnosti za tako ustvarjanje, ker je tudi sicer zelo negotov vase. Ostali člani skupine ga spodbujajo, naj se vpiše na akademijo, ker ocenjujejo njegove slike kot zelo dobre. Svetujem mu, naj svoje sposobnosti za ta poklic preveri in potrdi s psihološkimi testi, ki jih delajo na Skupnosti za zaposlovanje, in sicer so to psihometrični testi za interesne in ročne spretnosti. Testi so mu res potrdili njegovo sposobnost za slikarstvo. Odločil se je, da se bo vpisal na akademijo. Še na dveh skupinskih sestankih smo porabili mnogo časa s spodbujanjem, naj se vpiše na akademijo. Nato se je šel prijaviti na fakulteto. Vpisal se bo v roku. Skupina vrstnikov mu je tako pomagala k večji samozavesti in zaupanju vase, ker mu je omogočila uresničitev želja in pričakovanj v skladu s stvarnimi možnostmi.

Sestanek skupine je včasih najlažje začeti tako, da enega od mladostnikov spodbudimo, da načne svoj problem, ali pa prepustimo pobudo mladostnikom samim. Pogosto začne kateri izmed članov skupine pripovedovati, kako je neko problematično situacijo sam razrešil, potem ko smo se že na prejšnjem sestanku skupine dogovorili, kako bo to izpeljal. Ko ostali slišijo, kako je nekemu izmed njih uspelo tisto, kar je bilo zanj najbolj boleče in obremenjujoče, mu ta uspeh potrjuje z občudovanjem, dajejo pripombe, kot npr.: Kaj si res zmozel? Meni to ne bi nikoli uspelo." Ostali, ki tega res še ne zmorejo, dobijo od tistega, ki je že osvojen pritiska pred nerešenim problemom spodbudo, naj poskusijo, razlago, kako se to izpelje, in potrditev enostavnosti reševanja tega problema ("ko bi prej vedel, kako je to enostavno narediti, me to ne bi spravljalo v take stiske").

S takim načinom dela lahko dosežemo tudi sekundarni terapevtski učinek. Ta se kaže v tem, da postane mladostniku reševanje konkretnih problemov, ki jih je spoznal in tudi sam reševal po načelu učenja v skupini, vzorec za vedenje izven sku-

pine in spodbuda za takrat, ko bo treba reševati večje obremenitve. Hkrati mu to prinaša realnejše samovrednotenje, ki ga lahko preverja in potrjuje v skupini s socialnim delavcem, v življenju izven te skupine pa ponovno in ponovno potrjuje.